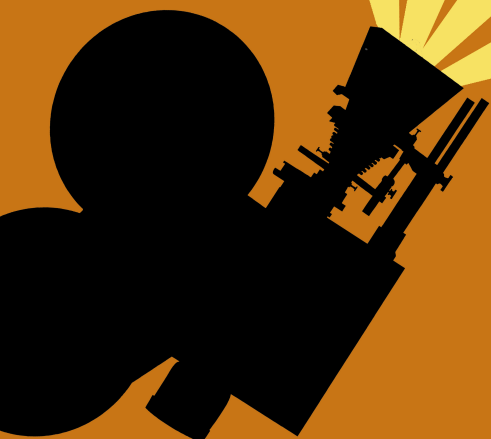

**ELEKTRONISK TIDSKRIFT
FÖR KONFERENSEN
MUSIK & SAMHÄLLE**

M&STE

NR. 5 : 2018

M&STE: elektronisk tidskrift för konferensen Musik & samhälle Nr 5, 2018

ISSN: 2002-4622

Redaktion: Mikael Askander och Johan A. Lundin

Kontakt: Mikael.Askander@kultur.lu.se och Johan.Lundin@mau.se

Hemsida: <https://www.kultur.lu.se/forskning/konferenser/musik-och-samhalle/>

Omslag: Julius Lundin

"Musik & samhälle" finns också på Facebook: <https://www.facebook.com/Musik-och-samh%C3%A4lle-1529924297269488/?fref=ts>

Konferensen Musik och samhälle är ett samarbete mellan ABF och Lunds universitet, Institutionen för kulturvetenskaper.

Innehåll

Redaktörerna har ordet.....3

Sofie Bergkvist

Popstad Lund – när musiken hamnar på museum.....4

Johan A. Lundin

“Rock around the Clock”– Låten, filmen, ungdomarna och den svarslösa
professorn.....9

Hillevi Ganetz

Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality.....15

Jacob Westergaard Madsen

Populaermusikken på museum.....22

Sofie Tedenstad Svebring

Om livet som musikvideonörd och varför jag ägnar mig åt att skapa en
hel webbportal om musikvideor.....26

Mikael Askander

Immigration, Paper Planes, and a Ka-Ching! Understanding Music Videos
Through the Concept of Iconicity.....30

Mikael Askander

Musikvideon som konstverk. Utställningen My Music.....41

Författarpresentationer.....46

Redaktörerna har ordet

Den skarpsynte märker kanske att vi till detta nummer har ändrat lite i layouten; annat typsnitt och sidutseende är alltså inte en synvilla! Dessutom kan konstateras att ett par av artiklarna i detta nummer är återpubliceringar av texter som tidigare har gått att läsa i de båda volymerna *Intro* och *Coda* (2012 resp. 2014).

Musik kommer sällan ensam. Musik är alltid involverad i andra kontexter och i andra former av uttryck som skapar en helhet. Exempelvis tycks människan i alla tider ha strävat efter olika typer av visualiseringar av musik: när musiken framförs live från en scen, när musiken förpackas i skivans format, med skivomslag; i film och i musikvideor, och i våra dagar på hemsidor och plattformar av olika slag. I detta nummer av *M&STE* har vi lagt tonvikten vid just musikens olika visuella sammanhang.

Hillevi Ganetz tar sig an att diskutera hur TV-programmet *Fame factory* skapade stereotypiska föreställningar om manliga och kvinnliga artister. I artikeln "Att göra en artist: Genus och etnicitet i en svensk talang-reality" framgår det tydligt att de kvinnliga artisterna gavs mindre utrymme att uttrycka sin individualitet. Denna text har tidigare varit publicerad i *Intro*.

När popmusiken flyttar in på museum, ja det skriver Sofie Bergqvist om i sin artikel. Hon berättar om arbetet med utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen i Lund 2011. Denna byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. Texten här har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Även Jacob Westergaard Madsen riktar blickarna mot musiken som del av museiverksamhet. I artikeln "Populærmusikken på museum" ställer han sig frågan hur det kan komma sig att det i vår samtid växer fram museer och utställningar för en kulturpolitiskt sett marginaliserad uttrycksform. Även denna text har tidigare varit publicerad i *Coda*.

Johan Lundin har letat i byrålådorna och hittat en tidigare utgiven text om låten och filmen *Rock around the Clock*. Här ges en initierad skildring av låtens och filmens effekter i dess samtid.

Sofie Tedenstad Svebring har under ett antal år drivit "Musikvideoportalen" på nätet, och här berättar hon om hur den kom till, och om sin syn på olika typer av musikvideor. Tedenstad Svebring skriver för närvarande också på en bok om just musikvideor.

Mikael Askander behandlar i sin artikel musikvideos väsen, och visar hur musik och rörliga bilder samverkar i skapandet av betydelser. Som huvudexempel lyfts M.I.A:s låt och musikvideo *Paper Planes* fram och diskuteras.

Samme Askander bidrar också med en text om den musikvideoutställning han i tidigare i år besökte på konstmuseet Arken, i Ishøj utanför Köpenhamn. Här stod musikvideos relation till bildkonst och bildkonstnärer i fokus för tematiken.

Läs och njut! Och notera: nästa nummer av *M&STE* viks åt temat "musik och hälsa", med utgångspunkt i 2018 års konferens Musik och samhälle, på detta tema.

Mikael Askander
Johan Lundin

Musikvideon som konstverk

Utställningen My Music, Arken, Ishøj, Köpenhamn, Danmark (7.10.2017–
25.3.2018)

Mikael Askander

År 2009 släppte Madonna ett märkligt album: det var *The Video Collection*, en samling av merparten (dock inte alla) av de musikvideor som gjorts för och med hennes musik, från hela karriären. Det märkliga, menar jag, ligger i att vi här alltså har att göra med ett format som från början var tänkt att fungera som reklamfilm för musik/skivor/låtar, men som nu i Madonnas fall hade blivit produkten/konstverket i sig. Några fans var vi allt som ändå gick med på att hosta upp ett par hundralappar för att köpa dessa numera också i övrigt ganska lättillgängliga alster.

Att musikvideon bär fram musik, oftast populärmusik, och då oftast genom att rakt av göra reklam för musiken ifråga, är alltså uppenbart ett kommersiellt fenomen. Samtidigt är det alltid så att en musikvideo också vill berätta något, gestalta något, kommunicera något, ja något mer än "bara" vilken låt/artist/skiva som ska generera ett inköp av något slag. Den här musikvideons dubbla natur framhölls i en utställning på konstmuseet Arken i Köpenhamn (Ishøj) i slutet av 2017/början av 2018.

I den här utställningen kallad My Music fokuserades främst relationen mellan samtidens bildkonst/bildkonstnärer och populärmusiken – och den kontaktytan syns inte minst i musikvideon. På Arken blir det därmed inte fråga om ett försök till en heltäckande bild av musikvideos historia eller väsen; här är det bildkonstens påverkan på musikvideon som lyfts fram. Vad besökaren får stifta bekantskap med är alltså den mer audiovisuellt estetiskt avancerade musikvideon. I utställningen syns och hörs videor som är konstverk, ja som genom att de visas här blir konstverk. Den mer mainstream-artade formen av musikvideor, som exempelvis "bara" iscensätter snygga miljöer, lite tänkt coola bildexperiment eller bara snart sagt lite vad som helst (unga människor på en strand, dansandes i solnedgången, och så vidare), uppmärksammas inte i My Music. Tyvärr finns inte heller Beyoncés nydanande visuella album *Lemonade* (2016) med, och kanske var även där tanken att inte heller det verket tydligt nog knyter an till bildkonst – vilket skulle kunna diskuteras.

Även om utställningen är liten vad gäller yta och antal verk som ställs ut, är det en mångfald av intryck som blandas. En del lite udda (och kanske oavsiktliga) effekter blir i sig just här intressanta: jag står och betraktar Nathalie Djurbergs och Hans Bergs video *Worship* som visar ett slags groteska leranimerade figurer i olika förlopp och processer, men hör inte dess musik (när jag inte har slagit på de hörlurar jag har fått låna av utställningspersonalen), utan hör istället musiken från rummet bredvid, där Martin Creeds låt *Work No. 1701* spelas upp via högtalare om och om igen. För evigt kommer jag att förknippa Djurbergs och Bergs visuella videouttryck med Creeds klingande musik.

Bild från My Music, Arken, Köpenhamn, 2018. Foto: Mikael Askander.

Michael. Bild från My Music, Arken, Köpenhamn, 2018. Foto: Mikael Askander.

California Gurls. Bild från My Music, Arken, Köpenhamn, 2018. Foto: Mikael Askander.

Born This Way. Bild från My Music, Arken, Köpenhamn, 2018. Foto: Mikael Askander.

Spöklik popkung

Det kanske märkvärdigaste och faktiskt lite skrämmande, ja spöklika, verket i utställningen är Adel Abidins *Michael* (2015). Det rör sig om ett slags performancevideo som likt en mockumentary (ungefär: fejkdomkumentär) skildrar Michael Jackson, ofta kallad King of Pop, och hans återkomst till livet. Filmverket väcker en rad frågor om vår tids kändisskap, fankultur, massmedier, ytlighet och popens flirtande med filosofiska och etiska problematiker. Så klart går en religiöst färgad dimension igenom detta verk också, uppståendelse från de döda, ja visst låter det bekant. I videoverket sitter "Michael Jackson" i en tv-studio och intervjuas av en talkshow-värd om det ena och det andra. Popstjärnan svarar med repliker som klingar bekant, och efter ett tag inser jag att han talar genom sina låttexter – replikerna är idel citat från alla de hits han framfört för världen under sin karriär. Och samtidigt: utanför tvhuset ifråga har tusentals och åter tusentals fans samlats; de tror knappt sina ögon, deras idol/hjälte/jesuslika figur har återvänt.

Konst och kommers

Utställningen väcker vidare frågor om musikvideons många släktingar i det audiovisuella medielandskapet. Här tänker jag främst på relationer, likheter och skillnader mellan musikvideon och konstvideon (eller videoinstallationen). Ett annat intryck är att en så lätt först, vid första anblick/lyssning, kan anfärda låten/videon som skräp, ytligt trams och så vidare – medan ett fördjupat betraktande och olika kontextualiseringar visar att videon ifråga inte alls bara rörde sig på en kommersiell yta, utan i själva verket är betydligt mer komplex än vad det såg ut som från början. Jag slås av en sådan insikt när jag ånyo betraktar/hör Katy Perrys och Snoop Doggs musikvideo till *California Gurls* (2010). I utställningen tar jag chansen att studera videon lite närmare, jag låter också information och kontextmaterial berika min upplevelse och min tolkning, och plötsligt är jag fast, ja plötsligt är det här en av mina favoritvideor.

Det hela började med att den amerikanske konstnären Will Cotton tillfrågades om att göra skivomslaget till Perrys album *Teenage Dream* (2010), och Cotton gjorde då ett porträtt i olja som fick titeln *Cotton Candy Katy*. Cotton deltog sedan också i arbetet med nämnda musikvideo. I videon har Cottons estetiska universum fått fritt spelrum, och scenariot bygger på det gamla brädspellet *Candyland* (skapat 1948). För en samtida betraktare påminner det hela om spelet *Candy Crush*, men referenser till exempelvis Alice i underlandet är också tydliga.

Låt mig göra ett par reflektioner till. Medan Lady Gagas låt och musikvideo *Born This Way* (2011), i regi av Nick Knight, i utställningen i storformat framstår som det audiovisuella konstverk det är, vilket alltså blir än tydligare här, uppmärksammas jag också på hur mycket som kan göras och sägas med jämförelsevis väldigt enkla medel i musikvideon till Elton Johns *I Want Love* (2001), regisserad av britten Sam Taylor-Johnson. Här har skådespelaren Robert Downey Jr. fått huvudrollen. Han går i videon omkring i en gigantisk byggnad med många stora och i princip helt tomma rum, och lite som inför en flytt kan detta tolkas som ett vemodigt sista farväl av ens bostad/hus etc. Kontrasten mellan en närmast överlastad *Born This Way*-video och den synnerligen avskalade *I Want Love* kunde knappast vara större.

Inte bara musikvideor

Utöver de musikvideoverk som utgör kärnan i utställningen syns – helt i samklang med utställningens tematiska fokus – också ett och annat bildkonstverk (i vid bemärkelse), som på olika sätt kan relateras till musikvideotraditionen. Exempelvis hänger Tim Nobles och Sue Websters neonskyltsliknande verk (lite a la Times Square i New York) *Dig!!! Lazarus Dig!!!* (2007) och lyser upp utställningslokalen. Skylten känns igen från omslaget till Nick Caves album med samma titel. På en annan vägg hänger en datorskapad målning i storformat, Micha Kleins *Crystal Powder from God* (2000), en bild som i mina ögon påminner om den estetik som präglar Perrys/Doggs video *California Gurls*.

*

En liknande utställning som kan tänkas äga rum om några år lär innehålla en av 2018 års mest konst- och estetikorienterade musikvideor: The Carters video till låten *Apes**t*. Här syns Beyoncé och Jay-Z i något av bildkonstens Mecka: Louvren i Paris, och i såväl i bakgrunden som framhävt med närbilder flimrar de stora mästarnas konstverk (målningar, skulpturer, med mera) förbi. Videons och artisternas ambition om att estetisera sin musik och sin video blir här närmast övertydligt.

Överlag ger annars My Music en intresseväckande och inspirerande bild av hur komplex musikvideon är. Även om utställningen fokuserar hårt på just bildkonst, och därmed begränsar framställningen av musikvideon, så kommuniceras tydligt musikvideons kulturhistoriska värden, mediala komplexitet och estetiska potential.

Musikvideoverk omnämnda i artikeln

Abel Abidin: *Michael*, 2015

Beyoncé: *Lemonade*, 2016

The Carters: *Apes**t*, 2018

Martin Creed: *Work No. 1701*, 2013

Nathalie Djurberg och Hans Berg: *Worship*, 2016

Elton John: *I Want Love*, 2001

Kate Perry och Snoop Dogg: *California Gurls*, 2010

Lady Gaga: *Born This Way*, 2011

Madonna: *The Video Collection*, 2009

Författarpresentationer

Mikael Askander är docent i intermediala studier, och verksam som forskare och lärare i detta ämne vid Lunds universitet. Hans forskningsintressen kretsar kring litteratur, poesi, musikvideor, mediehistoria och alla former av populärkultur. Askander ingår i kommittén för konferensen Musik och samhälle, och är också redaktör för *M&STE*.

Sofie Bergkvist är utställningsproducent och skribent och producerade utställningen Popstad Lund som öppnade på Kulturen 2011 och byggde på minnen, berättelser, bilder och föremål som samlats in via Facebook. På Kulturen i Lund har Sofie också därefter varit verksam i utställningar om Hasse och Tage och Fokus Sapmi. Vidare har hon bland annat arbetat med Malmö Museer, IKEA Museum, Ystads stadsmuseum och Designmuseet i Toronto. Född 1976 var Sofie syntare på 1980-talet, indiepopare (och lite punkare) på 1990-talet och nostalgisk på 2000-talet. Just nu, år 2018, är några av favoriterna Frida Hyvönen, Regina Spektor och Florence and the Machine.

Hillevi Ganetz har spelat och lyssnat på såväl klassisk musik som populärmusik hela sitt liv. Intresset för musik gjorde att hon 1997 skrev sin avhandling i medie- och kommunikationsvetenskap om rocktexter skrivna av tre kvinnor, nämligen Turid Lundqvist, Eva Dahlgren och Kajsa Grytt. Under tre år (2005-2007) ledde hon, med stöd av Vetenskapsrådet, ett projekt betitlat "Genus och populärmusik". Den artikel som publiceras här stammar ur detta projekt. Idag är hon professor i genusvetenskap vid Stockholms universitet och har hunnit med att studera naturmagasin i SvT och analysera den TV-sända Nobelbanketten. Men nu är det ett projekt om #metoo i Sverige som gäller...

Johan A. Lundin är professor i historia, verksam vid Malmö universitet och Lunds universitet. Han är dessutom redaktör för *M&STE*.

Sofie Tedenstad Svebring, skapare av musikvideoportalen.se, är född 1984 i Värnamo i Småland men bor idag i Halmstad och är aktiv som bland annat musikjournalist och kommunikatör. Sofie har utbildat sig vid Södertörns högskola (journalistik och multimedia) och inom film och skrivande vid bland annat Biskops Arnö Folkhögskola. Sofie har också arbetat med kommunikation åt olika myndigheter. Sofie startade sin första musikvideoblogg för cirka tio år sedan och skriver idag om musikvideor åt bland annat HYMN, Musikvideotoppen och på den egna sajten Musikvideoportalen.

Jacob Westergaard Madsen er museumsinspektør ved Arbejdermuseet i København, hvor han er ansvarlig for udstillinger. Han har tidligere arbejdet som museumsinspektør ved RAGNAROCK – museet for pop, rock og ungdomskultur (åbnet i 2016), hvor han var med til at planlægge udstillinger, opbygge forskningssamarbejder og etablere netværk til musikere og musikbranchen. Jacob har en kandidatgrad i historie og socialvidenskab fra Roskilde Universitet (undervejs studier i Contemporary History på Sussex University og Sociologi på Københavns Universitet).